

Romano hangos

15. ročník

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 17 • ČÍSLO 5 • VYŠLO 20. KVĚTNA 2015

zprávy

BRNO – Taký něco trochu ze šoubyznysu: Snad se nedopustíme trapnosti, když prozradíme, že dvacetiletá Monika Bagárová má velkou lásku v New Yorku. Stal se jí tamní restaurátér, jehož podnik Monika při své narozeninové cestě v Americe navštívila a padla mu do oka. Možná budeme svědky pohádkové novely o šťastné princezně.

BRNO – 1. máj se neonacistům v Brně příliš nevydařil. Poměr 2000 občanů vůči necelým 200 neonacistů promluvil jasnou řečí, kdo je v Brně nevítán. Neonacisté prošli městem mlčky a dosti zaraženě provázení výkřiky: Fúj! Hanba! A kdyby nebyli doprovázeni hustým špalírem policistů, těžko by asi vyšli bez šrámů. Otázkou zůstává, zda musíme tolerovat všechny nechutnosti neonacistů, když jejich pravé úmysly jsou zcela zřejmé, ačkoliv se pokrytecky schovávají za hesla „Vše pro národ“. Posměšně se jim přezdívá „Nicnežnárodi“.

z obsahu

Téma čísla:

Agentura

pro sociální začleňování

strana 2 a 3

Romská Wikipedie

strana 2

Povídka Andreje Giňi

strana 7

„Ředitel divadla Radost musí odejít“

Od března letošního roku okolo dětského divadla Radost v Brně probíhá nepříjemná diskuze mezi vedením města Brna a vedením divadla. Podle náměstka primátora města Brna Matěje Hollana, osmnáctého dubna letošního roku, v rámci diskuze na téma: Jaké kroky by se měly podnikat k začleňování komunity žijící v Bronxu, ředitel Peška pronesl rasistický proslov. Zatímco náměstek Hollan se již několik měsíců snaží o co nejrychlejší odvolání ředitele divadla, herci divadla jsou na straně ředitele Pešky. Podle Matěje Hollana, každé divadlo je otevřená instituce pro všechny, nikoli uzavřený prostor určený jen pro „vybrané klienty“.

„Nepřeji si, aby Romové do divadla chodili, není to divadlo pro ně. Nedá se s těmito lidmi pracovat. Když se dožijí více jak deseti let života, tak už je to s Romy marný. Klid máme jen tehdy, když sedí ve vězení a je mi líto, že jsem nemohl divadlo obehnat zdí,“ cituje náměstek primátora Matěj Hollan ředitele Pešku. „Uplatňování kolektivní viny na malé romské děti považuji za velice odporný způsob vyjadřování u kohokoli, obzvláště pak u ředitele dětského divadla uprostřed sociálně vyloučené lokality,“ píše na svém blogu náměstek Hollan.

Občané, kteří žijí v brněnském ghettu, jsou často extrémně chudí a jsou také sociálně vyloučení. Jejich zdrojem obživy jsou často krádeže, prostituce a prodej drog. Divadlo Radost stojí uprostřed ghetta, na ulici Cejl. Obyvatelé takzvaného brněnského Bronxu se ale v drtivé

většině shodují na tom, že se jim nikdy v této oblasti nic zlého nepřišlo. Siluety mladistvých fetišů a prostitutek, jejichž toxiny a nemocemi napadená těla lemují ulice ghetta, jsou vidět převážně v noci. Přes den se Cejl příliš neliší od jiných ulic ve městě. Je zde velké množství obchodů, obchodní centrum Albert, divadlo Radost, sportovní kluby, kavárny a cukrárny.

Romů v Bronxu žije hodně a rozhodně to nejsou jen samí narkomani a prostitutky. Mnozí z nich jsou důstojní a zaměstnaní, mnozí jsou rovněž důstojní, ale bohužel nezaměstnaní. Za to může z velké části

systém, který ze sebe Romy automaticky vylučuje. „Neděláme si iluze, život v Bronxu je složitý, ostatně jako v každé lokalitě, v níž bují kriminalita a drogová závislost a je plná extrémně chudých a sociálně vyloučených lidí. Chápu, že soužití s romským etnikem může být často složitě. To však v žádném případě neospravedlňuje kohokoli ve veřejné funkci, aby podobná slova, za něž by se nemusel stydět ani Vandas s Okamurou, vypouštěl z úst. Nemohl jsem pochopit, že pan ředitel je ochoten tohle říct veřejně,“ říká náměstek primátora Hollan. Divadlo Radost je pro Romy od počát-

ku uzavřeno. Rozkošná budova – loď divadla Radost, se honosí svojí krásou uprostřed vyloučené lokality. Divadlo je pro člověka nepřístupné a chová se tak, jako by nebylo veřejným prostorem. „Každá instituce zřízená v oblasti ghetta má mít pozitivní roli v procesu rozpadu ghetta jako fenoménu a postupného přijetí Romů do brněnské každodennosti. Právě proto se Brno chystá v nejbližší budoucnosti zainvestovat desítky milionů korun do vzniku Kreativního centra v prostorách bývalé káznice na Cejlu,“ řekl s radostí v očích Matěj Hollan.

Sabir Agalarov

foto: Sabir Agalarov

Fotoreportáž z prvomájské blokády neonacistů v Brně

foto: Jiří Salík Sláma

Brno je jednou za dva roky městem, do kterého se na prvomájovou demonstraci sjíždějí pravicoví radikálové z celé země. V minulých letech více či méně početná shromáždění měla pokaždé jiný průběh. Všechny pochody neonacistů vyvolaly reakci a do ulic proti nim vyšly stovky (2002) či desítky (2005) lidí. První máj 2002 skončil rychlým policejním zásahem proti anarchické protidemonstraci. Zatímco obklíčení anarchisté na Moravském náměstí dostávali pendrek, neonacisté triumfálně prošli městem. Podobný scénář se opakoval letos. Pouze s tím rozdílem, že antifašisté v roce 2002 byli na násilnou konfrontaci připraveni morálně i výzbrojí. Demonstranti, pro které se v posledních dnech vžil výraz blokádníci, přišli beze zbraní a ochranných prostředků, s květinami, úsměvy a rozhodně nečekali, že mohou skončit s modřinami v policejním antonu.

První máj v Brně může být podle úhlu pohledu vítězný pro všechny strany. Neonacisté skutečně městem prošli, ale bylo jich žalostně málo, museli neustále zastavovat a celá akce byla organizačně velmi „zpackaná“ (nehledě na odhadované následné represe vůči Vandasovi za jeho proslov).

Blokádníci skutečně trasu zablokovali a zmobilizovali i část nepřítelů vyhraněných lidí na svoji stranu. Získali také velkou morální i mediální podporu. Po letech se také podařil zlomit mediální pohled na podobné akce jako na „sportovní zápas“ dvou stejných stran. Na blokádě se však objevilo mnoho lidí, kteří nemají s podobnými akcemi zkušenosti a byli poté velmi překvapeni až šokováni z policejního zásahu, který podle objektivních měřítek byl vcelku mírný.

Pokračování na str. 4

zprávy

PRAHA – Ministr školství Marcel Chládek projevil ohromující neznalost. Tajemníka mezinárodní organizace Amnesty International Salila Shettyho identifikoval jako „toho pána z Indie“. Pan Shetty totiž charakterizoval české školství jako rasistické, trpí-li nadále segregaci romského žáka v něm. Svě předsudky dovršil Chládek pozoruhodným výrokem, který přinášíme beze změny: „My se snažíme děti z vyloučených lokalit vůbec dostat do škol. Řada zástupců škol chodí a tahá je z postelí. Snaží se je naučit základy hygieny, správně česky a taky to, že není naprosto normální, když se někdo válí v posteli do poledne a pak si vykouří krabičku cigaret, ale že se taky chodí do práce.“

PRAHA – V Sekci pro lidská práva, jejíž součástí je Agentura pro sociální začleňování, momentálně vystřelují vášně. Zaměstnanci Agentury v počtu bezmála 70 lidí vyvolali otevřený spor s ministrem pro lidská práva a legislativu Jiřím Dienstbierem. Předmětem sporu je odvolání ředitele Agentury Martina Šimáčka. Tímto činem ministr velmi pobouřil zaměstnance Agentury, a proto protestují. Široká veřejnost, celkem vzato, je neinformována a neví, oč běží. Věc je zajímavá tím, že si jí všimnul i premiér jako politické nepřijemnosti a bude zajímavé, zda rozhodne o tom, že by Dienstbier přestal být šéfem Agentury. To si nelze představit jinak, než že by přestal být i šéfem vládní Rady pro záležitosti Romů. Možné je všechno. Romů se zatím nikdo na názor nezeptal. Ačkoliv podstatná část členů Rady se postavila na stranu ministra a varovala zaměstnance Agentury před krajními kroky v podobě petice, Agentura v této činnosti pokračuje. Je to jev v úředních kruzích zcela nebyvalý. Uvnitř listu podrobné informace v komentáři našeho redaktora.

Rozdíl mezi úředníkem a politikem

V souvislosti s odvoláním ředitele Agentury pro sociální začleňování Martina Šimáčka si dovolím podívat se na celou záležitost z jiného úhlu pohledu.

Martin Šimáček byl vysoký vládní úředník. Šéfoval oddělení, početně silně obsazenému dalšími úředníky, v rámci Sekce pro lidská práva na úřadu vlády, které je odborně podřízené, mimo jiné, i ministru pro lidská práva a legislativu Jiřímu Dienstbierovi.

Každý úředník, ať už v hierarchii vládních institucí či v rámci samospráv, musí zastávat svoji funkci do značné míry samostatně, s využitím všech svým možností, je však vždy povinován určitou mírou loajality vůči svému představenému, který dává linii plnění určitého programu.

Takovému úředníku zbývají jen dvě možnosti:

Buď se pohybuje v rozmezí linie programu svého šéfa a tuto linii rozvíjí v rámci své invence a schopností, nebo tento rámec překročí, případně s ním nesouhlasí, a pak by měl rezignovat. Nejde to provést tak, že by měl nebo mohl se svým šéfem bojovat o prosazení své linie, pokud se nepokusí formou diskuse názor šéfa změnit ve svůj program.

Na tuto skálopevnou zásadu pan Šimáček zapomněl a svůj boj se svým šéfem dovršil ještě veřejným prohlášením, že jeho šéf lže. Horšího faux pass se už dopustit nemohl. Mimo jiné se definitivně zbavil i možnosti využít ústupové cesty.

Jeho pracovitost a nesporně prokázané dobré úmysly v tomto případě nehrály žádnou roli.

Co horšího: Na tento neúprosný zákon zapomnělo i jeho bývalých 53 podřízených a rovněž veřejnou cestou zvolili boj proti svému šéfovi. To je jistě úctyhodný a statečný postoj, postrádá však jakýkoliv racionální smysl. Ten mohl spočívat jediné ve vnitřní diskusi vzájemně mezi sebou, zda tu opravdu nejsou důvody, které stojí za to posoudit, jejich oprávněnost a pak diskuse uvnitř rámce odboru, ve kterém se pohybují na základě pravidel, která tu uvádím. Toto pochybení také ukázalo nezralost celého ansamblu Agentury.

Naskýtá se otázka: Jaká je tedy cesta boje s autoritou vedoucí ke změně jejího názoru?

Musíme rozlišovat mezi názorem úředníka a názorem politika nebo nezávislého svobodného člověka. Ten nemusí vyznávat pravidla loajality a může zcela volně v rámci svobodné diskuse vést dialog a na základě pádných argumentů získat i oficiální podporu nebo podporu veřejnosti. To je cesta řehole, která je s tím spojená. Ne každý volí cestu svobody v konfrontaci se skromnou životní existencí. Má to i svůj půvab.

Chce-li někdo postavení a finanční ohodnocení, pak se musí pohybovat v daném rámci.

Tento zákon platí i v demokratické společnosti.

Karel Holomek

Martin Šimáček

foto: Internet

Romská wikipedie

Vikipidiya

✎ ☆

Vîkîpîdiya si yek proyekto te kerdivel enchiklopedie ande sa e chibya la lumiyake. O proyekto shirden andi chon Pervonai le 2001 bershenske la anglisikani vîkîpediyasa. Shai te avel yek vîkîpediya pi fiteshsavi chib. Akana si la mai but sar 220 enchiklopedie pe verver chibya (**kathe** shai te dikhes len). Shai te drabares o lako puranipen **kathe**.

I Vîkîpediya labyarel **mesto software** (Richard Stallman godisardya kado konseptu).

Varekon shai te drabarel vai te lekhel ianqlimata **kathe thai kana mangel te thol len**

Encyklopedie jsou fundamentem vzdělanosti, věd i třibením jazyka a kultury.

Přes 200 let (od poloviny 18. století) byly velké encyklopedie – počínaje francouzskou – předmětem titánského úsilí, hnaného nejen touhou po vědění, ale i nacionálním záplem.

Výsledky vědeckých bádání umožnily encyklopediím systematicky je utřídit, a encyklopedie pak zpětně pomohly k dalšímu rozvoji vědeckých oborů. Podstatným znakem encyklopedií byla systematicnost, hlavně v přírodních vědách. Encyklopedie se ovšem též zasloužily o standardizaci národních jazyků. Nezapomeňme, že jazykem vědy do té doby byla latina. Národní jazyky sloužily (podobně jako dnes romština) jen domácí každodenní ústní komunikaci. Encyklopedie tak přispěly ke kodifikaci a precizaci moderních národních jazyků, k vytvoření jejich vědecké terminologie, emancipované od latiny. Teprve pak tyto jazyky pronikaly na univerzity i jako vyučova-

cí jazyk. U jazyků, které se teprve probouzely – jako čeština – měly encyklopedie ještě větší dopad než u francouzštiny, angličtiny, němčiny a ruštiny. Pro tyto jazyky, které se nerozvíjely bez podpory vlastního státu, byly encyklopedie skoro „středem světa“.

Každým pádem byla koncepce a vznik encyklopedií příliš pracným a nákladným podnikem realizovaným během dlouhých let. Byly podporovány státem i mecenáši závratnými finančními sumami. Takové projekty si mohly dovolit jen velké a střední národy se silnou motivací, přiměřeným bohatstvím, i dlouhou tradicí vědy. Encyklopedie poznání nejprve reflektovaly vzdělanost, ale po dokončení měly na její rozvoj naopak zpětný vliv.

Zcela neočekávaný a nepředstavitelný obrat nastal až po experimentech J. Walese v polovině 90. let 20. století. Vznikla Wikipedie. To, co bylo v zárodku jen hrou a kratochvílí, uvolnilo netušenou energii lidské motivace, tvořivosti a touhy po vědění. Přispěly k tomu

jistě i možnosti propojení na síti. Postupným zdokonalováním vznikl nástroj, který umožnil „luxus“ vlastní encyklopedie i zcela malým národům, okrajovým a vymírajícím jazykům. Z původně málo důvěryhodného nepřesného pramene se časem stal všeobecně užívaný zdroj, jehož spolehlivost se v mnoha jazycích přiblížila „kamenným“ encyklopediím.

Tak se mohlo stát, že v současnosti je wikipedie encyklopedií existující v 288 národních (živých) i mrtvých jazycích. Pravda, mezi nimi jsou kvantitativní (od 4.8 milionů hesel v angličtině po několik desítek v malých jazycích jen se stovkami mluvčích) i kvalitativní rozdíly.

Již od roku 2006 existuje wikipedie i v romštině, tedy devět let. Bohužel počtem hesel 544 zaujímá jednu ze spodních poloh mezi všemi wikipediemi. Znamená to, že je zde velká rezerva jak přispět k romské vzdělanosti. I Romové mají totiž před sebou hotovou editační možnost, aniž by museli vynakládat závratné sumy na realizaci. Výzva romským i neromským intelektuálům!

Na paměti je třeba mít, že wikipedie (jako každá encyklopedie) má zejména usilovat o systém a zprvu se věnovat přírodovědným tématům, které již systematicky jsou – vesmír, nerosty, rostliny, živočichové – nebo heslům geografickým. Je mi jasné, že se po tomto apelu spustí lavina námitek, a stane se předmětem vášnivě diskuze, zda vůbec tento systematizující přístup se nevzpírá romské přirozenosti. Zda není pokusem o cizorodý štěp do romské kulturní přirozenosti. Tuto polemiku klidně ponechám budoucnosti, vím, že jí nelze zamezit, stejně jako naopak doufám, že alespoň u některých padne chuť wikipedii tvořit na úrodnou půdu.

Z přispívání „na wikipedii“ nikdo nezbohatne ani se nestane slavným. Je to veskrze altruistická činnost. Tím více bývá nesena étosem pravé a silné motivace, která má největší moc.

Třeba se od této chvíle dají věci do pohybu, alespoň zvolna, ale přesto.

Jan Sapák

O Agentuře s ministrem

Dne 28.dubna proběhla v sídle vlády ve Strakově akademii schůzka desítky členů vládní Rady pro záležitosti Romů s ministrem Dienstbierem a dvěma zástupci Agentury pro sociální začleňování. Tématem bylo vzájemné vyjasnění důvodů ministra pro dovolání ředitele Agentury Martina Šimáčka. Pro naše čtenáře jistě zajímavé téma. Během dvouhodinové živé a naprosto otevřené diskuse byly osvětleny dvě zásadní věci:

- Hlavní důvod směřující k odvolání ředitele Agentury a zhodnocení, zda to byl důvod dostatečný.
- Postoj zaměstnanců Agentury z pohledu jejich postavení jako vládních úředníků, včetně ředitele.

Je třeba říci, že problematika Agentury se krystalizovala již delší dobu, a jak se ukázalo, ministrov rozhodnutí o odvolání ředitele nebylo věcí náhlou a v odborných kruzích nečekanou. Šlo o to, aby Agentura byla rozdělena na dvě

části, a sice část, která programově připravuje její činnost a druhou část takzvaně lokální, nezávislou na první části, jejímž úkolem by bylo monitorovat činnost Agentury v terénu a z výsledků formou zpětné vazby nastolovat změny v činnosti Agentury. To mělo činnost Agentury učinit efektivnější i za situace nepříznivé při práci na radnicích a v lokalitách. Tento krok byl jisté reakcí na záznamy z hodnocení činnosti Agentury, které vždy vykazovaly jen popisně a kladně kroky Agentury bez nároku na potřebnou změnu.

Druhým důvodem byl fakt neúčasti Romů v řadách zaměstnanců Agentury, kterých bylo celkem 53. Tedy něco, co s činností Agentury bylo už v zárodku chybné. Agentura měla svůj hlavní cíl v eliminaci sociálního vyloučení Romů, ačkoliv to ve svém názvu nepřiznávala. Ale tak to bylo!

Absence Romů v řadách Agentury byla cítit i v tom, že výsledky

její práce v terénu a dopad na život a postavení Romů nebyly zaznamenávány. Bez Romů Agentura do těchto kruhů nemohla nikdy proniknout – a taky nepronikla!

Šimáček byl tedy odvolán proto, že se postavil proti rozdělení Agentury na dvě části a proto, že dlouhodobě nehodlal realizovat prvek participace Romů na činnosti Agentury.

Pokud jde o reakci zaměstnanců Agentury na jeho odvolání, pak přítomnými zástupci Rady vlády pro záležitosti Romů bylo dosti jednoznačně konstatováno, že podpisová petiční akce proti odvolání jejich ředitele byla považována za skandální. Především proto, že věc byla vynesena na veřejnost, aniž byla ve vnitřní diskusi projednána a také proto, že se uvnitř Agentury nenášla síla zabývat se možnými a oprávněnými důvody k takovému kroku. O tom se dále zmiňuje v komentáři náš redaktor Karel Holomek.

Karel Holomek

Prohlášení členů Rady vlády

Někteří občanští členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dnes vydali prohlášení k situaci v Agentuře pro sociální začleňování.

„Situace zřejmě nemá jiné smysluplné řešení než odchod nespokojených zaměstnanců. Plně si uvědomujeme, že situace není snadná a že stávající zaměstnanci jsou nositeli zkušeností a dobrých praxí v oblasti sociálního začleňování. Razantně se musíme ohradit vůči výroky pana Šimáčka a dalších zaměstnanců v médiích či na sociálních sítích, které naznačují, že občanští členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny stojí za odvoláním pana Šimáčka a snaží se destabilizovat Agenturu. Tyto výroky jsou lživé a účelové. Agresivní a demagogická mediální kampaň, kterou Agentura vede, poškozují dobré jméno Agentury a všech aktérů, kteří se podílejí na sociálním začleňování.

Respektujeme rozhodnutí ministra ve věci odvolání pana Šimáčka z postu ředitele Odboru pro sociální začleňování, i když ne všichni s tím souhlasíme. Vypracování projektových záměrů bylo zadáno již v únoru tohoto roku, a odbor vedený panem Šimáčkem je doposud

v ucelené podobě nepředložil, i přes opakovanou výzvu. S řídicími orgány je aktivně komunikováno a určitě není na místě hovořit o ztrátě důvěry. Na kontinuitě práce v lokalitách se současný tým pracovníků odboru aktivně podílí, odvolání ředitele by na jejich činnosti v terénu nemělo nic změnit. Pouze z tohoto krátkého výčtu je zřejmé, že pan ministr ani jeho náměstkyně rozhodně základní krizové body neopomíjejí a snaží se je aktivně řešit.

Strategie romské integrace do roku 2020 je platný strategický dokument, který je pro všechny státní úředníky závazný, pokud se integrací Romů zabývají. Pokud se s takovou koncepcí vize zaměstnanci Agentury, kteří se mimo jiné na jeho vytvoření také podíleli, ztotožnit

nemohou, pak mají skutečně jedinou možnost, a to je zcela odejít ze státní správy. Na straně druhé, není vyvíjen žádný tlak občanskými členy Rady, aby svůj koncept práce zaměstnanci Agentury měnili.“

Emil Horvát
David Beňák
Lenka Balogová
Jana Horváthová
Jan Kudry
Karel Holomek
Miroslav Zima
Ján Balog
František Bikár
Čeněk Růžička
Lucie Fuková
Martina Horváthová

romea.cz

foto: František Bikár

Anketní otázka

Proč byl odvolán ředitel Agentury pro sociální začleňování a s čím tuto změnu spojujete?

Emil Pupa,

profesionální hudebník, Rokycany

Abych řekl pravdu, tak o této Agentuře pro sociální začleňování jsem se dozvěděl nedávno a dost silně pochybuji, že agentura bude mít nějaký pozitivní efekt pro sociálně vyloučené lokality a pro samotné Romy. Ale na druhou stranu musím uznat, že je to perfektně vypracovaný projekt, který může pomoci těm daným lokalitám. Jen doufám, že do tohoto projektu budou zapojeni i samotní Romové, jinak by to bylo zase o nás bez nás.

Jiří Cvoreň

romský aktivista

Romové toho o Agentuře moc neví, ona se na veřejnosti ani nějak zvlášť neprezentovala. Celostátně se zviditelnila, až když začal odvolaný ředitel agentury Šimáček mediálně bojovat s ministrem Dienstbierem o svoje křeslo. Zdá se mi, že to je boj o dobře placené místo. Ale agenturu může vést klidně i Rom, a pro agenturu i pro samotné Romy by to bylo prospěšné. Agentura spolýkala už stamiliony a za její existence narostly romské ghettá, nenávisť k Romům, problematika jednotlivců i celé romské menšiny. Romové už jsou úplně na dně, už mají toho dost, a pokud nebudou pracovat v agentuře i samotní Romové, tak finance nikdy nepůjdou tím správným směrem a problematika Romů se vůbec nezačne řešit.

Miroslav Zima

vedoucí střediska Drom, Brno

Agentura pro sociální začleňování je, dle mého názoru, dosud neúčinnější a nejsilnější vládní nástroj v oblasti sociálního začleňování. Spojuje centrální moc s lokální působností. Tuto skutečnost zdůrazňuji proto, že opatření, která byla přijata na centrální úrovni, nejsou v řadě případů aplikovaná na úrovni obcí. Agentura je dostatečně všestranně vybavená a dokázala v řadě obcí „ušít“ řešení na míru.

Není ale všemocná, nedokáže vyřešit všechny problémy chudoby a diskriminace. Na místní úrovni nelze problematiku sociálního vyloučení řešit bez upřímné podpory zastupitelů. To samozřejmě platí i na centrální úrovni s podporou poslanců. Je obecně známo, že některá vystoupení poslanců a zastupitelů jsou v naprostém rozporu s vládou schválenými strategickými dokumenty v oblasti sociálního začleňování.

Domnívám se, že na všech úrovních je nutná spolupráce všech zainteresovaných subjektů za aktivního zapojení Romů do celého procesu.

Matěj Šarközi

romský aktivista, Písek

K Agentuře pro sociální začleňování: V době, kdy vznikala, jsem ještě pracoval ve společnosti Člověk v tísni, mimo jiné tam pracoval i Martin Šimáček. Pana Šimáčka jsem poznal jako velmi zodpovědného člověka a musím se přiznat, že jsem přivítal, když stanul v čele Agentury pro sociální začleňování. Nemohu se konkrétně vyjádřit k samotné činnosti agentury, nerad bych někoho uváděl v omyl. Někdy v roce 2014 jsem dostal pozvánku na jednání o činnosti agentury. Pracovníci agentury nás postupně seznamovali s činností a výsledky své práce. Nemohu posoudit, zda to, co bylo prezentováno, byla taky pravda, ale vzhledem k tomu a jak už jsem uvedl, že pan Martin Šimáček je odpovědný člověk, neměl jsem důvod nevěřit. Vzhledem k tomu, že jsem jinak neměl možnost posoudit kvalitu a rozsah vykonané práce, mám za to, že práci ředitele agentury vykonával dobře. Je mi líto, že byl pan Šimáček odvolán z postu ředitele ASZ.

Milan Ščuka

podnikatel a předseda spolku romského parlamentu ČR, Roudnice nad Labem

Moje reakce na Agenturu pro sociální začleňování Romů je následující. V roce 2006, kdy se připravoval zákon o agentuře, tak jsem reagoval v médiích, dokonce i v televizi, že agentura pro Romy nic pozitivního nepřinese. Obzvlášť k osobě p. Šimáčka jsem měl velké výhrady. Toto bohužel se stalo skutečností. Za období 8 let existence agentury nic pozitivního ani hmatatelného pro Romy nepřinesla. Tato agentura byla vytvořena pro teplá místěčka blízké osobě p. Šimáčka a dalších politiků, v této agentuře nepracují Romové. Je to bohužel velká chyba. Žádný Čech nemůže Roma nahradit. Vysvětlím proč. Čech chodí do práce, aby dostal svůj plat, kdežto Rom to dělá s citem, se srdcem, protože Romovi záleží na tom, aby se s problémy pohnulo. Chci připomenout, že za posledních 25 let bylo vynaloženo několik stovek mil. korun na řešení romského problému, no, nic podstatného, konkrétního, hmatatelného se neudělalo, ba naopak, přibýlo lidí v sociální nejistotě, zvýšila se nezaměstnanost, přibýly stovky ghatt. Jsem přesvědčen o nutnosti prosadit u p. Dienstbiera, aby v agentuře pracovalo 50 procent Romů a aby se ředitelem agentury stal taky Rom. Každý hejtman, primátor a starosta aby měl svého profesionálního romského poradce. Jestli chceme, aby se romský problém řešil, musí být do toho zapojena naše mladá romská inteligence.

anketu připravil Gejza Horváth

komentář

Malý příspěvek do velké diskuse

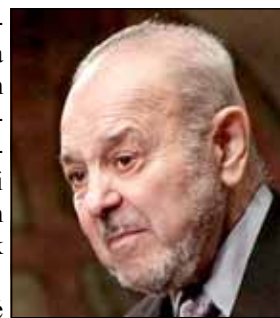
KAREL OSWALD

Zaměstnanci vládní Agentury pro sociální začleňování nám předvedli excelentní výkon na otevřené scéně, v přímém přenosu a se srdcem na dlaní. Ukázali nám, jak si představují fungování institucí v demokratické společnosti. Připadá jim možné, že by mohli vykonávat funkci vládou a státem podporovaných autonomních úředníků, na ničem a nikom závislých, avšak státem placených. Skvělé, není-liž pravda?

Přitom jaksi zapomněli na hlavní účel své činnosti, totiž, na sociálně slabé občany ve vyloučených lokalitách, o Romech v nich ani nemluvě.

Máme právo se domnívat, že tak obrovský institut, jakým Agentura v posledku byla, slouží jen pro vlastní potřebu? Za mlada se u nás takové úřední instituci říkalo „Parkinsonova pyramida“. Jak je to dnes?

Je však vždy dobré poznat, s kým máme tu čest. I když se to pozná dost pozdě.

E demokracija the o Roma

La demokracija bi kamelas te avel the ajsi idea, hoj bi kamelas te kerel the te richtinel ajsi than, hoj o manuš šaj ekzistinel, kamelas bi te bajinel the pal oda, hoj le niposke te avel lačhes. Kamelas bi le nipos te likerel jekhetane, the te banijel pal oda, hoj o nipos te barol, the šisostar pes te na daral. Aľe so dureder ta buter avav pr'oda, hoj e demokracija le nipos rozčhivel, ulavel. Kana so jekh bari sera nipos barvaľol, ta savore Roma čorisal'on, džan avri pro čoripen. Šaj bi pes delas the te phenel, hoj o demokratio sistemas le Romen andre Čechiko likerel tel e men, ispidel le Romen avri andal o sistemas, the aleha konstruinel avri stabilno romaňi politicko problematika. Anglal kada o nipi imar naačhen avri le Romen, barol o rasizmus, e diskriminacija, the dičhol oda avri avka, hoj o štatos prezentinel avri e visard'i demokracija. Nane oda avka. O Roma tiš patrinen adaj, hin len tiš peskre čačipena the o povinosťi. Džanav, hoj hin avka, hoj o čoripen the o barvaľipen ispidel le manušes anglal, sikhavel leske o drom, vaš oda mange gondolinav, hoj savoro terđol ča pro manuš, jov šaj peske kidel avri, či kamel te dživel, abo ča te ekzistinel. Džanav, hoj o čoripen podporinel oda, hoj e demokracija te avel stabilno, zoraľi, the vaš oda šaj phenav, hoj o Roma imar čirła sogal'inen kale biznisoske sar ciche partnera. O love andal o EU fondí rovňinel avri e štatno ekonomika u so hin buter etnobisnismena, ta le Romendar pes berš beršestar ačhen čoreder manuša. Dživen goreder sar o Čechi, so hine tiš čore. Choc o Roma hine ispidle avri la spoločnosťatar, the avka hine tel o dozoris. E sloboda lenge nazaručinel maj šisavo pravos the andre kajso demokratio modelis baron but demagoga, barbara, the ola, so študinen le Romen. Kala manuša hine andre spoločnosťa moneki te dičhol u lengro kapitalos barol. Elikeren pes le zakonendar, den gules duma u le Romenca keren andal e zoraľi the barvaľi pozicija. Avka pes likerel the o štatno aparatos, jov diriginel, so peske o manuša kamen te gondolinel. Pal kada hin te prindžarel, hoj le čoripnaske vladninel na ča e vlada, aľe the e spoločnosťa. Andre Čechiko pes del duma ča pal oda, sar lačhes pes le manušenge dživel, aľe nadel pes imar duma pal o čoripen. O čoripen pes prigaruďa the vazdľa upre le laveha „sociálně vyloučení“. O čoripen pes aňi namerinel, bo šisavo nane. Ekzistinen ča ola, so pes nakamen lačhes te likerel, saven nane phundrado drom kije but'i, kijo študišagos, kijo bešiben, u hoj hine čore, ta hine peske vaš oda došale korkore. Pal kaľa kulturno satira the anglo zorale the barvale manuša avel avri oda, hoj pes le Romendar ačhena so dureder ta čoreder the slabeder manuša. Aľe gondol'inav mange, hoj šaj pes delas kada te ačhavel, aľe ča la vikaha the la bidaha pro barvale the pro zorale pes nič nakerla. Andro škol'imen the avri sikhade manuša hin e zor, the kada bi amenge le Romenge iscinelas lačho the zoralo than the andre politika. Gondolinav mange, hoj o Roma bi diriginenas e socialno politika feder, the angl'oda, hoj korkore prindžarde, so hin čoripen. Korkore šaj bi tiš diriginenas le romengri integracija, the aleha bi anenas andre demokracija nevo socialno sasťipen the nevi konkurenčno politika.

Gejza Horváth

**Chcete přispívat
na naše anketní stránky?**

**Ozvěte se na rhango@volny.cz, nebo přímo
šéfredaktorovi na
romanohangos@gmail.com.**

Jsem hrdá, že jsem Romka?

Velice často si někde přečtu anebo i slyším od známých větu „Jsem hrdý na to, že jsem Rom“. V jakém slova smyslu? Já bych tohle říct nemohla. Já na to hrdá nejsem. Není to tím, že bych se za sebe styděla, za svou rasu, to ne. Jen nepovyšuji svoji národnost nad hodnotou člověka samého. A ne jen sebe. Ale i ostatní. Je mi úplně jedno, zda je někdo Číňan, Němec, Čech, Rom... Soudím ho podle jeho srdce, podle povahy, nikoliv dle rasy. Jak jednou kdysi řekl můj bratr: „Nikdo nemůže být hrdý na svou rasu, takhle pak vzniká rarismus.“ Myslím si, že je to pravda. Všichni jsme lidé, a to je důležité. Jsem hrdá na to, že jsem člověk. Člověk takový, který umí naslouchat, který je upřímný, citlivý a který nesoudí lidi podle národností. Co člověk, to jiná natura. Není pravda, jak si někdo myslí, že když je někdo Rom, tak automaticky patří do škatulky – neslušný, špinavý, hloupý... A pokud ještě někdo soudí Roma takovým způsobem, aniž by ho pořádně poznal a už dopředu ho odsoudí, že bude špatným člověkem, tak je zakomplexovaný rasista a nechce uvěřit, že Rom je také člověk, jako každý na téhle planetě. Ať si udělá konkrétní obrázek až poté, co pozná jeho povahu. Ať ho nesoudí podle barvy pleti. Vždyť je to hloupost.

Chceme mít svůj stát? Nemůžeme. Ať chceme či ne, jsme závislí na „gádžech“. To oni nás berou do práce, řeší naše problémy na úřadech, starají se o nás v nemocnici, atd.

Pro někoho je důležité, aby si Romové zachovali svoje zvyky a tradice. Chtějí mít svoji hymnu, svoji zemi, svého prezidenta... Já musím říct opět ne. Na co svoji zemi, svoji hymnu? Žiji v České republice, musím se přizpůsobit českému režimu. Vždyť přece pokud uslyším na náměstí v rozhlase českou hymnu Kde domov můj, tak vím, že se sluší zastavit se a stát. A taky to udělám. Kdybych slyšela v rozhlase romskou hymnu, tak možná si začnu prozpěvovat, ale nezastavím se a nebudu stát. Kdybych žila v Americe a zazněla by americká hymna, tak taky udělám to, co všichni Američané. Je to má povinnost. A vůbec nemusím být pravým Američanem. Stačí, že tam žiju. Musím se přizpůsobit.

Moje kamarádka žila od narození v romské osadě na Slovensku. Koupala se v řece, neuměla číst ani psát, nosila jen vytahané sukně... Přišlo se pár událostí, našla si muže a z malé vesničky, kde žila skromný primitivní život, se dostala do města. Zkoušela žít tak, jak byla zvyklá. Chodila se koupat do řeky, uprostřed parku si rozdělala oheň... Z toho vžitého režimu měla ovšem velké problémy. Časem pak pochopila, že musí změnit svůj způsob života a přizpůsobit se novému režimu. Její vnučky ji naučily číst i psát, změnila šatník a musela trochu uskomnit své vžité romské pudy. Jediné, čeho se nechtěla vzdát, bylo veřejné prozpěvování. Všichni v osadě byli zvyklí nahlas a veřejně zpívat. Bylo jedno, či je den nebo noc. Pokud cítili žal, tak zpívali, cítili radost, tak zpívali...

Pro mě není důležitá žádná romská hymna. Pro mě „to pravé romství“ se nachází v srdci. Tam mám velké místo pro romské písně. Romská hudba dokáže tak silně chytit za srdce, že z velkého smíchu přejdete rovnou do srdceryvného pláče. Nepotřebuji předem daná slova. Stačí pěkně zahráná melodie, krásné dechberoucí nostalgické tóny...hned vím, že romská hudba patří do mého srdce. Nepotřebuji oddělený romský stát, romskou hymnu, romskou školu, romskou hru, abych věděla, že jsem Romka. Víím to díky romské hudbě. A na ni jsem hrdá.

Milka Kačová

Pal miri phuri daj

Miri phuri daj ul'ila andro majos beršeste 1902 andro romano gav Ondrišľa paš e Spiša. Lakero dad has lavutaris the kerelas valki. Varekana aviľas andal Ungriko them.

Miri baba peske iľa romes Ondrišľatar. Le papuha peske kerde pekarňa u pekenas mare the marikľa le Romenge andro gav. O papus tiš bikiňelas le baličen. Dživenas peske mištes, kim naaviľas o mariben. Savoro mukhle a o gardisti len tradle andalo gav andro veš. Pro agor maribnaske avile khere.

O papus muľas terno, andro berš 1949, has leske 49 berš. La babakere čhave gele pro Čechi pre buťi, ta joj bikindľa o kher u geľas pal lende pre Morava, Bilovciste.

O gadže la rado dikhenas, bečelinenas la, bo has goďaver manušni. Savoren delas paťiv, šigitinelas le manušenge. Has bari gazdiňa, o lovore džanelas te stradel, te sajinel. But Roma ke late phirenas lovenge te mangel.

Rado la šunavas, sar vakerelas pal o phurikano džživipen khere pro Serviko. O manuša pes rado dikhenas, bečelinenas jekh avres, šigitine-nas jekh avreske. Chudenas paš peste, vašoda predžid'ile o mariben, namukhenas avren te merel bokhatar.

Sar imar somas bareder u phiravas andre škola, ta čhinas la babake o ľila lakere pheňenge pro Serviko. Phirelas ke lende sako berš linaje, hordinelas lenge o gada, so o gadže lake denas. Ačhelas khere duj čhon, phirelas pro čarňici, pro chundruľa, bikiňelas len pro tarhos.

Avelas pale pre Morava kal'i le khamestar. O gadže latar phučenas, kaj has. Phenelas, hoj has khere. Choc bešelas pro Čechi, furt lakero kheriben has Ondrišľate pro Serviko.

Miri baba imar nadživel, muľas andro berš 1979 januariste. Nabisterav pre late, bo man sikhadľas, sar te dživel u sar te šigitinel le manušenge. Has lačhi te čačikaňi manušni. Del lake o somnakuno Del loki phuvori. Ačh Devleha, babo miri.

Jan Horváth

**www.romea.cz – Informační portál
o všem, co se děje ve světě Romů.**

Fotoreportáž z prvomájské blokády neonacistů v Brně

Dokončení ze str. 1

Policie udržela obě strany od sebe, na rozdíl od 17. listopadu, kdy se její chybou dostali antifašisté přímo do davu neonacistů a vznikla menší rvačka. Tentokrát nenechala nic náhodě. Zasahující SPJ se stala cílem kritiky, ale bohužel policejní velitelé se řídí zákonem, a ne morálními zásadami. Podle zákona byla blokáda ulice Koliště nelegální, tak policie zasáhla. Věděli to i účastníci blokády, kteří se nebáli postavit za svůj názor i přes riziko zatčení či zmlácení.

Text je výňatek z reportáže Jiřího Salika Slámy na www.romea.cz

Jiří Salík Sláma

foto: Ivo Dvořák

foto: Jiří Salík Sláma

foto: Ivo Dvořák

foto: Jiří Salík Sláma

Okénko Muzea romské kultury (dnes s vyhlídkou na Ceija-Stojka-Platz)

Ceija-Stojka-Platz (náměstí Ceiji Stojky), Vídeň. **foto: Muzeum romské kultury – Lenka Grossmannová**

Za podpory COMPRESS – Kontaktní kanceláře města Vídně podnikli na konci dubna zástupci Muzea romské kultury cestu do rakouské metropole, během níž navštívili hned několik míst: Ve Vídeňském muzeu jsme shlédli pozoruhodnou výstavu o historii a kultuře rakouských Romů a Sintů s názvem „Romane thana – Orte der Roma und Sinti“ (Romská místa – Místa Romů a Sintů). Není bez zajímavosti, že na výstavě se podílela hned desítká romských kurátorů, jímž byl dán prostor, aby svou vlastní cestou představili osobní historii, příběh své rodiny a způsobem, který je jim blízký, tak ukázali (a odkryli) „své místo“. Na magistrátním oddělení pro integraci jsme pak doslova polykali na prázdno nad integrační politikou a programy, které město Vídeň ve vztahu k mnoha svým (včetně té romské) menšinám realizuje. Poslední naše zastávka byla sice nejkratší, avšak zdaleka ne zanedbatelná – navštívili jsme a zdokumentovali Ceija-Stojka-Platz (náměstí Ceiji Stojky).

Po této významné rakouské romské umělkyni bylo náměstí pojmenováno na podzim minulého roku. Ceija Stojka (1933–2013) náležela ke skupině kočovných Lovárů, v období nacismu postihla rodinu genocida, Ceija sama coby dospívající děvčátko prošla hned několika koncentračními tábory a byla jednou z mála, kdo toto utrpení přežil.

Po více než padesáti letech začala své hrůzné zážitky zpracovávat prostřednictvím literární a posléze výtvarné tvorby, aktivně se účastnila školních besed na téma holocaustu. Návštěvníkům Muzea romské kultury není jméno ani tvorba Ceiji Stojky nikterak neznámá. V roce 2005 jsme ve Vídni navštívili jak její výstavu v Židovském muzeu s názvem Ceija Stojka leben!, tak také paní Ceiju u ní doma. Vedli jsme s ní rozhovor a do fondu výtvarného umění zakoupili několik výtvarných děl. Některá z nich jsou k vidění ve stálé expozici muzea – jak ta, která reflektují hrůznou nacistickou zkušenost (4. sál), tak ta, která – plná barevných květů – jsou naopak oslavou života (5. sál). O dalších dílech, jež jsou ve sbírce Muzea romské kultury, je možno získat přehled díky publikaci Sbirky Muzea romské kultury / Výtvarné umění (str. 128-129 + pozn. na str. 130-131 pak stručný medailon a tvorba staršího bratra prof. Karla Stojky). Osobně se s paní Ceijou mohli návštěvníci muzea setkat a její dílo komplexněji shlédnout v roce 2009, kdy muzeum uspořádalo samostatnou výstavu jejího díla s názvem Žít! Výstavu doprovázel stejnojmenný životopisný dokument z dílny videodokumenátorky Anny Juránkové, vystavěný právě na výše zmíněném rozhovoru. (V letošním roce byl dokument promítán během březnové-

ho pietního aktu.) Ti, kdo by se s nelehkým osudem Ceiji Stojky chtěli seznámit blíže, mohou sáhnout také po českém překladu její prvotiny (z roku 1988), pod názvem Žijeme ve skrytu. Vyprávění rakouské Romky vyšla péčí sdružení Romano džaniben a nakladatelství Argo v roce 2009. Kniha obsahuje dvě části – v první Je tohle celý svět? líčí Ceija své hrůzné zážitky z války pohledem dítěte (kterým tehdy byla), druhá část pak přináší obsáhlý knižní rozhovor Nesmíš být jiná, který s ní vedla filmová dokumentaristka Karin Berger. Ta o Ceiji vytvořila také dva dokumentární filmy – v roce 1999 Ceija Stojka, Porträt einer Romni (Ceija Stojka. Portrét Romky) a v roce 2005 Unter den Brettern hellgrünes Gras (Pod prkny svěží tráva). V předmluvě knihy se K. Berger vyznává: „Díky Ceije jsem poznala velkorysost a pohostinnost Romů a jejich fascinující vypravěčské umění. (...) každé mě uchvátilo její barvitě vyprávění, přiblížilo mi svět, jaký jsem dosud neznala.“ Nezbyvá než si přát, aby tento potenciál měla Ceija Stojka i nadále – a to třeba i právě díky svému náměstí, po kterém dnes – vedle Roma-Platz (Romské náměstí), Sintiweg (Sintská ulice) a Lovaraweg (Lovárská ulice) – můžeme ve Vídni kráčet (a hledat své místo na tomto světě).

Jana Habrovcová
Muzeum romské kultury

Vlčí máky v obilí, 2005, olej na plátně

sbírka Muzea romské kultury

Som barikaňi, hoj som Romňi?

Buterval mange varekaj peginav abo šunav miren kamaratendar, hoj hine barikane, vaš oda hoj hine Roma. Sar oda gondolinen? Me bi kada naphendomas. Me nasom barikaňi, hoj som Romňi. Nane oda vaš oda, hoj man vaš ma ladžav, vaš miri narodnost'a, kada na. Ča nahazdav upre miri rasa buter sar le manušeskro jilo. A na ča man korkora, aľe he avreng. Hin mange jekh, či hin vareko Čiňanos, Němcos, Gadžo, Rom... Sudzinav les pal leskro jilo, charakteris, na pal leskri rasa.

Sar jekhvar phend'as miro phral: „Niko našt'i avel barikano pre peskri rasa, kavka pes pal'is kerel o rasizmus.“ Gondolinav mange, hoj oda hin čačipen. Savore sam manuša a kada ehin duležito. Som barikaňi, hoj som manuš. Manuš ajso, so šunkerel, so hino phundradejileskero a so nasudzinel manušen pal lengri narodnost'a.

So manuš, oda aver natura. Nane čačipen, te peske vareko gondolinel, hoj te hino vareko Rom, ta hino nalačho, melalo, dilino. A te mek kavka vareko le Romen sudzinel a nadžanel, so hino za manuš, ta hino diliňardo rasistas, so nakamel te pa'al, hoj o Roma hine taj manuša, sar savore pre kala planeta. Až sar prindžarela leskri natura, ta pal'is me vakerel, savo manuš hino. Te nasudzinel les pal leskeri cipa. Hem oda hin diliňipen.

Kamas amaro štatos? Našt'i. Či kamas abo nakamas, sam zamukhle pro gadže. Oda jon amen kiden andro bu'a, starinen pes pal amende pro urada, andro špitaľi.

Perdal varekaste hin duležito te ľikerel romane sikhľipena. Kamen peskeri hymna, peskri phuv, peskre prezidentos. Me igen mušinav te phenel na. Pre soste amari phuv, amari hymna? Dživav andre Čechiko them, ta man mušinav te prisikhľol. Hem te šunava pro foros čechiko hymna Kaj o kher miro, ta džanav, hoj pes patrisaľol te terďol. A taj oda kerava. Te bi šundomas andro rozhlasis romaňi hymna, ta ča mange giľavava, aľe na terďuvava. Te džilomas Amerikate a šundomas lengeri americko hymna, ta taj kerďomas koda, so savore o Američana. Hin oda miri povinost'a. A namušinav te avel Američanos. Stačinel, hoj odoj dživav. Mušinav mange te sikhľuvel.

Miri pajtoškiňa dživel, so pes uliľas, andro Serviko. Landžarelas pes andre jarka, nadžanelas te ginel aňi te pisinel, hordinelas ča avri cirdle rokľi. Vareso pes pal'is kerďas, arakhľa peske romes a andal o cikno gav, kaj dživlas peskro primitivno dživipen, pes dochudľas andro foros. Dživelas avka, sar has sikhad'i. Landžarelas pes andre jarka, andro parkos peske kerelas jagori... Alestar la aľe has bare nalačipena.

Pal'is lake doavľas andro šero, hoj ada našt'i kerel a mušinel te kerel koda, so savore aver. La čhakere čhaja la sikhade te ginel he te pisinel, cind'as peske aver grati a mušind'as čeporo te zagaruvel peskere romane sikhľipena. Ča jekhestar nakamelas te odmukhel. A oda has giľavipen maškar o manuša. Savore andro gav has sikhade maškar peste te giľavel. Has lenge jekh, či has d'ives abo rat. Te šunenas pharipen, ta giľavenas, te šunenas loš, ta taj giľavenas.

Perdal mande nane duležito ňisavi romaňi hymna. Perdal ma hin koda pravo romaňipen andro miro jilo. Kodoj man baro than perdal o romane giľa. Romane giľa džanen avka zorales te chudel jilestar, hoj jekhvar asan a peren andro baro roviben. Nakampol mange te džanel ňisave lava. Stačinel mange šukar bašaviben... a mindar džanav, hoj romano bašaviben patrinel andro miro jilo. Nakampol mange romano foros, romaňi hymna, romaňi škola, romaňi herna, kaj te džanav, hoj som Romňi. Džanav oda vaš o romano bašaviben. A andre leste kerav baripen.

Milka Kačová

Vzpomínám na babičku

Moje babička Helena se narodila v květnu 1902 v romské osadě Ondrišel – Nálepko vo Spiši. Její otec byl hudebníkem a kdysi přijel se svou rodinou z Uher. Na Slovensku vyráběl nepálené cihly – valky. Z toho si Romové, a nejen oni, stavěli své domky.

V osmnácti se Helena vdala za místního Roma, v osadě si postavili malou pekárnu a lidem pekli chleba a koláče. Děda choval a poté prodával vesničanům prasata. Až do války si žili dobře, ale pak je gardisti vyhnali z vesnice. Po válce se zase vrátili domů.

V roce 1949 děda Jozef zemřel, bylo mu teprve devětačtyřicet let. Děti se rozjely do Čech za prací, babička prodala dům a vydala se za nimi.

V Bílovci, kde bydlela až do své smrti, ji lidé měli rádi a respektovali ji. Pomáhala druhým, projevovala jim úctu a oni jí. Rád jsem poslouchal její vyprávění o životě na Slovensku. Lidé si vzájemně pomáhali, prokazovali úctu jeden druhému. Drželi při sobě a díky tomu přežili válku, nikoho nenechali o hladu.

Když jsem chodil do školy a uměl číst a psát, pomáhal jsem babičce udržovat korespondenci s její rodinou na Slovensku. Jezdila za nimi každý rok o prázdninách, vozila jim šatstvo, které jí rádi darovali místní gadžové. Chodila do lesa na borůvky a houby, které pak prodávala na trhu.

Když se koncem léta vracela na Moravu, lidé se jí ptali, kde byla, že je tak opálená. Doma, odpovídala jim. I když bydlela na Moravě, vždy za svůj domov považovala svou rodnou vesnici na Slovensku.

Babička už nežije, zemřela v lednu roku 1979, stále však na ni vzpomínám. Naučil jsem se od ní jak žít a pomáhat druhým lidem. Byla to opravdová žena, dej jí Pán Bůh lehkou zem.

Jan Horváth

Džanes romanes V

o majos
o linaj/ o jaros
kamibnaskero čhon
Savoro barol.
O manuša pes kamen.
tato
tato d'ives
šukar d'ives
O khamoro labol.
Brišind del.
O čirikloro gi'avel.
e lulud'i
e berve'i
e čar
želeno
šargo
lo'i
ka'i
belavi
čik
Džaha andro veš.
Odoj hin šukares.
Keraha jagori.
Pekaha goja.
Gi'avaha amenge romane gi'ora.
Ela amenge mištes.

květen
jaro
měsíc lásky
Všechno roste.
Lidé se milují.
tepl
teplý den
krásný den
Sluníčko svítí.
Prší.
Ptáček zpívá.
květina
včela
tráva
zelená
žlutá
červená
černá
modrá
bláto
Půjdeme do lesa.
Je tam krásně.
Rozděláme ohniček.
Upečeme si vuřty.
Zazpíváme si romské písničky.
Budeme se mít fajn.
Jan Horváth

Výuka historie a romský holokaust

Způsoby, jak zlepšit výuku historie, na tiskové konferenci Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR) představili zástupci osmi vzdělávacích organizací. Mezi účastníky diskuse byli zástupci organizací Antikomplex, Collegium Bohemicum, Československo 38-89, Institut Terežinské iniciativy, Muzeum romské kultury, Památník Terežín, ÚSTR a Židovské muzeum v Praze.

Při příležitosti 70. výročí konce druhé světové války se podle ÚSTR zvedla vlna zájmu o válečná témata, ale současná výuka na školách prý není schopna reagovat na aktuální společenskou diskusi. Podle Terezy Vávrové ze vzdělávací organizace Antikomplex je klíčové dívat se na historii, a zejména na téma války, z různých úhlů pohledu. „Právě tato multiperspektivita nabízí žákům krásný zdroj toho, jak látku uchopit,“ vysvětluje. Jaroslav Pinkas, metodik vzdělávání ÚSTR k problematice říká: „Téma druhé světové války není na školách rozhodně opomíjené, dostáváme se tedy na vyšší úroveň diskuse. Již nejde o to, jestli se téma učí, ale jak se učí.“

Diskuse se zúčastnilo i Muzeum romské kultury, které usiluje o větší důraz na připomínání historie romského holocaustu, který je přitom pravděpodobně jednou z nejdůležitějších provedených genocid druhé světové války. Na jeho počátku stálo založení zvláštních „cikánských táborů“ v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu v roce 1942. Tam byla postupně uvězněna asi třetina z 6500 soupisem podchycených „cikánů a cikánských mišenců“. V březnu 1943 pak byli vězni obou těchto táborů i většina doposud svobodných Romů odvezena do Osvětimi. Ze zhruba 5000 českých a moravských Romů se z Osvětimi vrátilo asi 600, a došlo tak k jejich téměř úplnému vyvraždění. V evropském měřítku se jedná o statisíce obětí. O romském holocaustu se začalo poprvé mluvit až po pádu komunistického režimu a dosud je často opomíjen ve výuce. Souvisí to pravděpodobně i s negativním postojem majoritní společnosti vůči Romům, kvůli němuž podobná témata zůstávají pouze okrajová.

V současné době k rozšiřování informací o druhé světové válce mohou učitelům sloužit například materiály společnosti Collegium Bohemicum dostupné na webové stránce www.skolademokracie.cz. Institut Terežinské iniciativy provozuje projekt Terežinské album, jež shromažďuje informace o obětech holocaustu v českých zemích a pomocí příběhů jednotlivých lidí tak chce přivést studenty k celkovému kontextu holocaustu. Ke vzdělávání v oblasti druhé světové války přispívá také Památník Terežín, který organizuje vzdělávací projekty pro mládež z Čech i ze zahraničí. Kromě toho vytváří i metodické a didaktické materiály a jejich projekt Školákem v protektorátu přibližuje režim v Protektorátu Čechy a Morava na příkladu školství.

ČTK, min
foto: archiv Akademie věd České republiky

Snění ve vítkovické knihovně

Je středa dopoledne – den, kdy se knihovna obvykle tváří jako nedobytná pevnost a nepustí dovnitř ani jednoho zoufalého čtenáře s knižním abstraktem. Přesto dnes žije nezvyklým ruchem. Děti z osmé a deváté třídy ZŠ Gebaurovy se pomalu usazují a s typickou pubertální drzostí přehlíží dvě přednášející, které se už za pár minut mají ujmout moderování akce. Slova se zprvu trochu nesměle ujmá paní Marie Bořkovicová z obecně prospěšné organizace Nová škola a pokládá zásadní otázku: „Kolik z vás mluví romsky?“

Přestože většina dětí by romský původ nezapřela, zvednou se stěží dvě nebo tři ruce. Ale to už na ně rychlopálnou romštinou spustí Ivetta Kokyová – rázná žena, která má na kontě řadu povídek v romštině i češtině. Ukazuje se, že s neznalostí romštiny to nakonec nebude tak zlé, ačkoliv děti se chytají hlavně u těch peprnějších výrazů. Nemá cenu se bránit! Posluchačům

se chťe nechtě dostává důkladné průpravy z historie jejich jazyka, zkoušejí identifikovat různé dialekty a zjišťují, že romštinou se sice s mírnými odchylkami, ale přece domluví po celém světě. Největší ohlas má předčítání z povídky paní

Kokyové. Děti s napětím sledují eskapády její mírně potrhlejší babičky a smějí se na těch správných místech, ať už se čte česky nebo romsky.

Dvojazyčné texty doplněné dětskými kresbami ostatně zdobí i stěny knihovny. Výstavu „Romano suno – Romský sen“ pořádá již osmnáctým rokem Nová škola a po každé jsou vyhodnoceny nejhezčí obrázky i texty, které dokáží přiblížit osudy romských dětí a jejich rodin v ČR. Poprvé se děti měly příležitost vyjádřit na kameru a poprat se s některými palčivými otázkami. Dozvídáme se tak, zda se mladým Romům vůbec líbí romský jazyk. Stydí se mluvit romsky na veřejnosti? A co si myslí o svých bílých sousedech, kteří na ně leckdy pohlížejí skrz prsty?

Po skončení workshopu se řada dětí zastavuje u obrázků, které předtím nevšimavě mýjely. Kdo ví, třeba příští rok budou mezi vítězi viset i jejich příběhy.

text a foto: Petr Schink

Práce s dětmi přináší úspěchy

Centrum pro rodinu v Broumově se zúčastnilo výtvarné soutěže „Klášteř v novém kabátě, a co na něm láká tě“. V rámci skupinové práce děti na svých výtvorech celý týden usilovně pracovaly a jejich snaha a píle přinesla ovoce. V soutěžní kategorii škol a zájmových sdružení jsme se umístili na krásném druhém místě a vyhráli vzdělávací program Vzdělávacího a kulturního centra Klášteřa Broumov.

Také jsme se zapojili do veřejné soutěže pro jednotlivce. Uživatel Centra pro rodinu v Broumově, Marek Kočí, zcela samostatně vytvořil model klášteřa. Ve své kategorii zvítězil a vyhrál rodinnou vstupenku na prohlídku Klášteřa Broumov s Lotrandem. Oba dva naše výrob-

ky byly vystaveny v rámci akce Dny otevřených dveří v klášteři.

Skupinová práce na klubu pod vedením sociálního pracovníka je řízená aktivita zaměřená na sebevzdělávání, rozvoj manuální zručnosti, na hry s dětmi a nápady při vedení domácnosti.

Cílem této služby je umožnit smysluplné trávení volného času. Pracovníci každý den pomáhají dětem s přípravou do školy a motivují je i jejich rodiče ke kladnému vztahu ke vzdělání. Díky školní úspěšnosti se děti v budoucnu lépe uplatní při vstupu na trh práce.

V rámci ambulantní služby jsou také zavedeny konzultační hodiny, kam přicházejí naši uživatelé, kteří se nacházejí v nepříznivé sociální situaci jako je nezaměstnanost,

zadluženost, rodinné problémy a jiné, které nedokáží samostatně vyřešit. Pracovník sociálně aktivizační služby společně s uživatelem hledá řešení jeho těžké situace.

Pokud se nacházíte v nepříznivé sociální situaci anebo máte zájem se o naši práci dozvědět více, navštivte nás v prvním patře Centra pro rodinu Broumov na adrese Lidická 174.

Konzultační hodiny pro veřejnost jsou každé pondělí až pátek od 11.00 hodin do 17.00 hodin. Poskytovatelem sociálně aktivizační služby je Romodrom o.p.s. Tato služba je poskytována bezplatně.

Sociální služba je realizována v rámci projektu „Rozvoj sociálních služeb pro město Broumov“.

Text a foto: Martin Minařík

Pal o Mujalo

Ehin ňilaj, šukar, kerado, sar kamel te el, sombat, vaj pandž ori pal o dilos. Rokicaňakere terne chara kala oratar pes zdžan pro uštakos a odoj keren bare pherasa, asan, až o gore, so pašal lende phiren, čak dikhen, so pes kerel. Aňi čepo nachaľon, sostar o čhave asan. Adadžives nadžana pro foros. Avľa vaš lenge e Veronka, la Belaskeri the la Haňakeri dešupandžeberšengri čhaj. Lakro dad the e daj gele ki e Plzňa pro bijav a joj la ternedera pheňaha, la Zuzkaha the le phraleha, le Belkuha, ačhile khere. Hoj te nael lenge smutno, vičinde peske le čhaven the le čhajen ke peste andro kher. Avle laha o Milanis, so les sako vičinelas Jandro, o Bertis, les vičinenas Kandro, o Jančus, leske ňiko naphenlas aver sar Cigar, a o Jožus, aľe sako les vičinlas Mujalo. Sar phundravelas o muj, ta nadžanlas, kana les te zaphandel. Džalas leske sar la kachňake e bul. Vaš oda les vičinenas the Buľori. Le čhajendar avle laha e Betka, e Erža, e Pavlina the e Haňa, dešušovberšengere čhaja. E Marta odoj avľa sigeder korkori, lake imar has dešocho berš. La Veronkakri familija bešelas andro purano činžakos, andro duj khera, andre aver ulica le uštakostar.

La Veronka has so te kerel, kaj len te uthovel savoren te bešel. Naľikerďa but a varesar pes savore uthode, kaj pes diňa. „Kamav tumen te pomangel,“ chudľa te vakerel e Veronka, „miri daj nazľidžal te dikhel varekaj prachos pal o thuvale. Te peske kamena te zapijel, džan ki o blaki a odoj klepi-

nen o prachos avri perdal o blaki. Te adaj arakhelas čak čepo prachos, ta sotrindžene chudaha sar graja.“ „No a so, te chudeha pal kodi tiri bari bul!“ phend’a o Mujalo a chudľa te asal. Savore pre leste zadikhle, sar te napaťandehas peskere kanenge. Kajse lava mukhel avri andal o muj, sar te les nuelas aňi čepo ladž. Kajčak e Veronka pes nadiňa a maj leske odphenďa: „Me sar džava romeste, ta le romes ela barčak so te chudel, aľe tut e romňi sostar chudela – e buľori tute sar duj orandle cesniki!“ Savore, so has andro kher, chudle te asal. Čak le Mujaleske andro asaben nahas.

Andre oda ušťiľa o Jandro a džalas ki e blaka. „Dikh, o Jendže!“ chudľa te vičinel a te asal o Mujalo. „Mek tuke chibaľinel e paca the e staďi a sal sa o Jendže.“ O Jendže has cikno churdo phureder Rom. Phirelas polokes, rovnones nacirdľo sar hura a bi e paca the e staďi nakerďahas aňi krokos. A te les bičhavelas leskeri romňi, e Irma, vareso te anel vaj te cinel, šoha nanas oda, vaš soske les bičhavelas. Sa zvisarlas a anelas koda, so nakampelas. Leskero has, te lel o verdoro a te džal kašenge andro veš, vaj pro sthode. Hoj te geľahas varekana maškar o Roma či andre karčma, oda pes šoha naačhiľa. Vaš oda e Irma has sa aver. Khere kerlas, so čak mušinlas a imar pes skidelas a džalas pal o Roma kher kherestar. Vakerlas a vakerlas a rakinlas pro rom, pro Jendže.

„Šund’an, sar e Irma bičhaďa le Jendžes te cinel rajski?“ chudľa te

vakerel o Mujalo. „E Irma vareso tavelas a kampelas lake rajski. Joj našťi odgeľa pašal e piri. „Dža andre sklepa a cin kilo rajski,“ phend’a le romeske, „aľe na hoj pes cirdeha sar smola, jekh pindro odoj a aver pale. Sar aveha nasig, čhiva-va tuke kada chaben pro šero, achaliľal?“ phučľa lestar. O Jendže iľa e paca the e staďi a vidiňa pes andre sklepa. O drom naľikerlas le manušeske, so phirlas normalnones, buter sar pandž minuti, aľe o Jendže mindig odoj dogeľas, ta leske ľikerďa nekčineder ajci trivial. Avľa andre sklepa, odoj bikenavlas ajsi terňi rakľi. O Jendže avľa andre sar baro raj, la pacaha the la staďaha pro šero. „So peske dena?“ phučľa lestar e rakľi. „Dajce mi rajtki,“ phend’a o Jendže. E rakľi pre leste zadikhľa a mek jekhvar lestar phučľa: „So kamen?“ „No rajtki,“ odphenďa lake o Jendže. E rakľi čak pre leste dikhelas a geľa vaš o veducis. Oda has o gadžo, o phuro Holub. Jov džanelas savore Romen, aľe le Jendžes mek šoha nadikhľa. „E rakľi naachaliľa, so kamen, šaj mange phenen mek jekhvar?“ „No rajtki. Nachaľon, s’oda rajtki?“ phend’a o Jendže. „Te kamen rajtki, ta mušinen te džal kodoj, kaj bikenaven o cholova the o hudri.“ O Jendže pre leste čak dikhelas a imar kamľa te džal het. Andre oda avľa le gadžeske pre god’i, či nakamel o Rom rajski a sikhad’a leske len. „Kamen kale lole phaba – oda rajski, na rajtki,“ phučľa lestar o gadžo. „Sem furt tumenge vakerav, hoj kamav rajtki, kole lole phabora.

No, hvala Devleske, hoj pes dovakerd’am.“ O goro and’a o rajski. „Kada kamen?“ phučľa le romestar. „Ta sem palal furt vakerav. E romňi phend’a, hoj te anav kilos.“ O Rom poťind’a a džalas khere polokores. O gadžo the e rakľi peske oddichinde. O Jendže doavľa khere vaj jekha oraha. E Irma choľatar mištes les nazamurdard’a. Iľa o chaben la piraha a čhiďa pal leste. „Dža te chal odoj, kaj dži akana sovehas! Thov peske o rajski andre gača a beš upre, hoj pes te prekides!“ macharinďa les avri a geľa het. O Jendže čak dikhelas a naphend’a aňi lav. Has občhido le chabeneha. „Sar tu šaj kerďal šove čhaven!“ šund’a mek pal o vudar.“

Savore pro Mujalo dikhenas, aľe ňiko naasalas. O Mujalo zmukhľas pale: „Šund’om, Marto, hoj tut has te mangavel varesavo čhavo Plzňatar.“ Savore, so has andro kher, čak pre leste zadikhle. E Marta has poloki čhaj, polokores vakerlas a mindig visaľolas, ta lake ľikerlas, sar pes phenel, jekh kurko. Aňi but šukariben la o Del nadiňa, aľe diliňi nahas. E Marta čak pre leste zadikhľa: „S’oda tu vakeres? Starin pes pal peste.“ Ňisostar ňič geľa o Mujalo kija late a hazdľa lake e rokľa dži upre. „Mušinav te dikhel, či tut hin žuži gača, te džaha romeste!“ phend’a bara asabnah. Savore ačhile sar kašta. E Marta aňi nadžanľa, so pes laha ačhiľa. Až pal vajkeci sekundi lake dogeľa, so laha kerďa o Mujalo. Nacirdľa o vast a savore zoraha les čhiďa pal o muj. Až akana chudle savore te asal. „Kada pes nakerel,“ phend’a

leske o Cigaris, „av rado, hoj tut nachudle te marel savore čhaja. Sar pes dodžanla lakeri pheň, e Agnesa, so peske pre late dovoľind’al, ta peske prikisitin cipa.“ „Ma ruš, Veronko, džaha khere,“ phende o čhaja a gele het. „No, me džav tiš,“ phend’a o Jandro, „namušinav adaj te el a te dikhel, so kerla e Agnesa.“ „No, me tiš na,“ phend’a o Kandro. „Aňi me,“ pridiňa pes o Cigaris. O Mujalo čak dikhelas, naphend’a aňi lav a geľa het.

So čak avľa e Marta khere, maj phend’a la pheňake, la Agnesake, so laha kerďa o Mujalo. Andre Agnesa sar te vareko viľind’ahas. Minďar pes skidľa a geľa ki e Mujaleskeri daj, the la Marta iľa peha. Le Mujales has bari bacht, hoj nahas khere. E romňi has ajsi choľamen, hoj te ulahas o Mujalo khere, ta bizutnones chudľahas. „Me nadžanav, pal kaste hino, hoj kerel kajse džungipena. Sakonestar asal, kerel čušagi,“ phenlas leskri daj le čhajenge. Koda, so kerďa e Marta, sar le Mujaleske viľind’a jekh pro kan, pes rozgeľa pal o Roma sar balvaj. O Mujalo pes našťi ňikhaj sikhad’a, kaj avľas, odoj lestar asanas a chudenas pes mujestar. E Marta andro jakha le rokicaňakere Romenge ačhiľa baro vitezis. Sako pes čudaľinlas, kaj pes andre late iľa ajci choľi, te la šoha ňiko choľamenona mek nadikhľa.

O Mujalo diňa čeporo smirom, aľe čušagi kerlas odijader sakonestar, až dogeľa the pre leste. Uľiľa leske čhavoro, ňemo a naphirlas. Ačhiľa pro verdoro calo džživipen.

Andrej Giňa

Hubatej

Je léto, krásně teplo, jak se patří, právě je sobotní odpoledne kolem páté hodiny. V tu dobu se rokcanská mládež schází na svém obvyklém místě na náměstí. Baví se, vtipkují a hlasitě se smějí, až se kolemjdoucí gádžové diví, co se to děje. Samozřejmě vůbec nerozumějí, co je tu tolik k smíchu. Dnes ale mají mladí jiné plány, do města nepůjdou. Přišla za nimi Veronka, patnáctiletá dcera Běly a Hany. Otec s matkou odjeli do Plzně na svatbu a oni, ještě s mladší sestrou Zuzkou a bratrem Belkem, zůstali sami doma. A tak, aby jim nebylo smutno, pozvali si kamarády k sobě do bytu. S Veronkou přišel Milan, kterému každý říká Vajíčko, Betri, který má přezdívkou Bodlina, Janču, kterému nikdo neřekne jinak než Cigáro a taky Jožo, kterému všichni říkají Hubatej. Ten když otevře pusu, neví, kdy ji zastavit. Pusa mu jede, jako když slípka snáší vejce. Ne nadarmo mu říkají taky Slepíči prdelka. Z devčat přišly na návštěvu Betka, Erža, Pavlína a Hana, všechny šestnáctileté. Nejstarší, osmnáctiletá Marta, přišla už chvíli před nimi. Rodina Veronky bydlela ve starém činžáku, v dvoupokojovém bytě, v ulici hned vedle náměstí.

Veronka měla co dělat, aby je všechny v malém prostoru někam usadila. Za chvíli se ale všichni poskládali, kde se dalo. „Chci vás jenom poprosit,“ začala Veronka, „naše máma nesnese popel z cigaret, tak když si budete chtít zakouřit, běžte k oknu a klepejte popel z okna. Kdyby tady našla i trochu

popela, všichni tři dostaneme jak koně.“ „No a co, tak bys dostala přes tu tvou velkou prdel!“ prohlásil Hubatej a začal se smát. Všichni se na něj podívali, jako by nevěřili svým uším. Tohle vypustí z pusy, a ani trochu se nestydí. Ale Veronka se nedala a pohotově mu odpověděla: „Však až se vdám, aspoň bude mít můj muž za co chytnout. Ale tebe, zač bude tvoje žena chytat – vždyť máš prdelku jak dva stroužky česneku!“ Všichni kolem se začali smát. Jen Hubatýmu do smíchu nebylo.

Vtom vstal Vajíčko a šel k oknu. „Koukejte se, to je Jendžel!“ začal křičet a smát se Hubatej, „ještě ti chybí hůl a klobouk a vypadáš úplně jak on!“ Jendže byl starší místní Rom, malý, drobný, známá postava – chodil rozvázně, narovnaný jak struna a bez své hůlky a klobouku by neudělal ani krok. Když ho jeho žena Irma poslala, aby něco přinesl nebo koupil, nikdy se nevrátil s tím, pro co ho poslala. Vždycky všechno popletl a přinesl něco, co vůbec nebylo potřeba. Vzít vozík a jet do lesa na dříví nebo někde po stavbách, to bylo jeho. Ale že by zašel mezi známé Romy nebo do hospody, to se nestalo nikdy. Jeho žena Irma byla docela jiná. Doma udělala jen to, co musela a pak se rychle sebrala a chodila po známých z bytu do bytu. Vykládala a vykládala a neustále nadávala na svého muže.

„Už jste slyšeli, jak Irma poslala Jendžeho koupit rajský?“ začal Hubatej vykládat nejnovější histor-

bovala do toho dát rajčata. Ale nemohla odejít od hrnce. „Běž do obchodu a kup kilo rajských,“ povídá manželovi, „ale ne, že se potáhneš jak smůla, jednu nohu tam a druhou zpátky! Jestli přijdeš pozdě, hodím ti ten hrnec na hlavu, rozuměš?“ vyhrožovala mu. Jendže sebral hůlku, klobouk a vydal se do obchodu. Člověku, který chodil normální rychlostí, netrvala cesta víc než pět minut, ale Jendže, než se tam dostrachal, trvalo mu to třikrát tolik. V obchodě se zeleninou prodávala taková mladá holka. Jendže vstoupil dovnitř jako velký pán, s hůlkou a kloboukem na hlavě. „Co to bude?“ zeptala se ho prodavačka. „Dajce mi rajtky,“ povídá Jendže. Holka na něj nechápavě kouká a ptá se znovu: „Cože chcete?“ „No, rajtky,“ odpověděl jí Jendže. Prodavačka to vůbec nechápala, a tak došla raději pro vedoucího. Vedoucí byl starý gádžo, jmenoval se Holub. Znal dobře místní Romy, ale Jendžeho ještě nikdy v obchodě neviděl. „Slečna nerozumněla, co jste chtěl, můžete mi to říct ještě jednou?“ povídá. „No rajtky, nerozumíte, co jsou rajtky?“ vede si svou Jendže. „Jestli chcete rajtky, tak musíte jít tam, kde se prodávají kalhoty, oblečení.“ Jendže zůstal chvíli koukat a chystal se k odchodu. Vtom ale vedoucího napadlo, jestli ten člověk náhodou nechce rajský a ukázal na ně. „Nechcete tyhle červený jabka? To jsou rajský, ne rajtky,“ zeptal se ho. „Ale vždyť vám to furt říkám, že chci rajtky – ty červený jablčka, no, chvála Bohu, že jsme se domlu-

vili,“ řekl Jendže. Gádžo přinesl rajčata. „Tyhle chcete?“ ujišťoval se. „No, však vám to pořád povídám, žena říkala, že mám vzít kilo.“ Rom spokojeně zaplatil a pomalu se šoural k domovu. Vedoucí i prodavačka si oddechli. Jendže dorazil domů asi za hodinu. Irma, celá vzteklá, div že ho nezavraždila. Vzala hrnec s jidlem a hodila ho po něm. „Jdi si to sníst tam, kdes do ted’ chrápal! Strč si ty rajský do gatí a sedni si na ně, aby ses probral!“ seřvala ho na tři doby a pak bouchla dveřma. Jendže jen stál a neřekl ani slovo. Jídlo po něm teklo dolů. Ještě za dveřmi bylo slyšet Irmu nadávat: „Jak tys mohl udělat šest dětí!“

Hubatej skončil, ale nikdo se tomu nesmál, všichni jen zaraženě seděli. A tak začal znovu: „Marto, slyšel jsem, že byl u tebe na námlovách nějaký chalán z Plzně.“ Všichni, co seděli kolem, se na něj překvapeně podívali. Marta byla trochu pomalejší děvče, mluvila pomalu a než se otočila kolem dokola, trvalo jí to, jak se říká, celý týden. Ani moc krásy nepobrala, ale úplně hloupá nebyla. Podívala se na Hubatýho nechápavě: „Co to vykládáš? Starej se o sebe.“ Hubatej zničehonic vstal, přiskočil k ní a zvedl jí sukni až nahoru. „Musím se podívat, jestli máš čistý kalhotky, když se budeš vdávat!“ smál se na celé kolo. Všichni kolem zůstali jak zařezaní. Marta nejdřív ani nevěděla, co se s ní děje. Až po pár sekundách jí došlo, co vlastně Hubatej provedl. Zvedla ruku a vši silou mu vlepila facku. Až teď se

všichni začali smát. „To se přece nedělá,“ řekl mu Cigáro, „bud’ rád, že se do tebe nepustily všechny holky. Až se to dozví její sestra Agnes, co sis k ní dovolil, to se potom připrav na výprask.“ „Nezlob se, Veronko, jdeme domů,“ řekly děvčata a šly pryč. „No, já jdu taky,“ povídá Vajíčko, „nemusím být u toho, až se sem přizene Agnes.“ „Já taky ne,“ řekl Bodlina. „Ani já,“ přidal se Cigáro. Hubatej jen koukal, neřekl nic a šel taky.

Jen co Marta přišla domů, hned žalovala své starší sestře Agnes, co ji Hubatej udělal. Do Agnes jako když střílí, hned se sebrala a běžela za jeho matkou, vzala s sebou i Martu. Hubatej měl velké štěstí, že nebyl doma. Agnes byla tak na broušená, že kdyby byl doma, jistě by to pořádně schytl. „Já nevím, po kom ten kluk je, že dělá takové věci. Každýmu se jen směje, dělá si z lidí blázný,“ omlouvala se děvčatům jeho matka. Brzy se mezi místními Romy rozkřiklo, co Marta udělala, že dala Hubatýmu jednu za ucho. Hubatej měl z toho ostudu, nemohl se nikde ukázat, kam přišel, tam se mu smáli a chytali se za pusu. Marta se stala v očích všech rokcanských Romů velkou hrdinkou. Všichni se divili, kde se to v ní vzalo, když ji nikdy předtím nikdo neviděl rozlozenou.

Hubatej dal na chvíli pokoj, ale dělat si legraci z ostatních nepřestal. Až nakonec došlo i na něj. Později se mu narodilo dítě, postižené a němé. Zůstalo na vozíku celý život.

Andrej Giňa

přeložila: Martina Vyziblová

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 11, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 9, zast. Dětská nemocnice

Program na duben–červen 2015

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

VÝSTAVY:

Kesaj čhave, příběh dětí víly Kesaj – výstava komiksů a fotografií z dílny francouzských autorů, jejichž společným tématem je romský hudební soubor Kesaj čhave ze Slovenska.

Výstavní projekt sestává ze tří částí:

- „Bohatství Romů“ – úryvky z komiksu ilustrátora Johanna Le Berre, zachycující tvorbu souboru Kesaj čhave
- „Kesaj čhave, zázrak dětí víly“ – fotografie Jeana-Michella Delage
- „Naše cesty za Romy“ – fotografie Claudea a Marie-José Carretových

17. 4.–15. 9. 2015

Součástí výstavy budou rovněž výtvarné dílny:

24. 5., 21. 6., vždy v 15⁰⁰ hodin.

Výtvarná dílna pro děti na motivy výstavy Kesaj čhave zahrnuje společnou prohlídku výstavy „Kesaj čhave“ a vlastní tvorbu v ateliéru. Po jednoduchých cvičeních s tužkou a papírem se pracujeme ke svému vlastnímu komiksu. Program trvá 90 minut, děti mladší šesti let mohou přijít pouze v doprovodu rodičů.

Místo konání: Muzeum romské kultury

Stálá expozice Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie po současnost na ploše celého jednoho muzejního patra. Prezentace je rozložena do šesti výstavních sálů, kde za doprovodu romské hudby zhlédnete kromě unikátních historických sbírkových předmětů i umělecká díla a filmové dokumenty, to vše v atraktivních kulisách, přenášejících návštěvníka hluboko v čase do minulosti. Expozice je plná audiovizuálních prvků a je vhodná pro děti i dospělé. Je ideálním prostředkem pro doplnění výuky základních a středních škol.

Filmové čtvrtky v Moravské zemské knihovně

Pravidelná filmová promítání pořádaná Muzeem romské kultury v prostorách konferenčního sálu Moravské zemské knihovny. Po projekci následuje diskuze s hostem.

21. 5. 18⁰⁰ – Pásmo archivních slovenských snímků Cesta z osady – Upre Roma (1955), Zbohom Péro (1960), Žijú v budúcnosti svojho rodu (1962), Komplexná čata (1977), Biela cesta vedie z osady (1978)

18. 6. 18⁰⁰ – Tomáš Kratochvíl: Češi proti Čechům (ČR, 2015, 88 min.)

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:
způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu:

Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00.

Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010

cena předplatného pro rok 2015 je 280 Kč

Nabídka inzerce

Ceník:

celá strana 5 000 Kč
(rozměr 26×40)

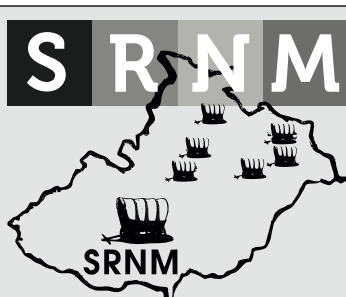
1/2 strany 3 500 Kč
(rozměr 26×20 nebo 40×13)

1/4 strany 1 500 Kč
(rozměr 13×20)

menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakované inzerci
na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na mail:
holomkova@srm.cz

Společenství Romů na Moravě
Romano jekhetaniben pre Morava

**Adresa redakce
Romano hangos
a Společenství
Romů
na Moravě**

**Bratislavská 65a,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srm.cz**

**číslo účtu:
2300661977/2010**

Předběžný program Světového romského festivalu KHAMORO v Praze 2015

Neděle 24. 5. 2015

20⁰⁰ Náplavka – Khamoro party na Vltavě: Terne Čhave & Jan Bendig, Mário Bihári & Vladimír 518

Pondělí 25. 5. 2015

14⁰⁰ radniční klub Staroměstské radnice – tisková konference

19⁰⁰ Rock café – vzpomínkový koncert na romského hudebníka Jožku Feča

21⁰⁰ Jazz Dock – koncert gypsy jazzu: Swing de Gitanes/ISR

Úterý 26. 5. 2015

17⁰⁰ České centrum Praha – vernisáž výstavy: Zaniklý svět Romů – Lety u Písku

19⁰⁰ České muzeum hudby – koncert klasické/jazzové hudby: Černobílý svět

21⁰⁰ Lucerna Music Bar – koncert gypsy jazzu: Angelo Debarre & Marius Apostol – Gipsy Unity/FR

Středa 27. 5. 2015

16⁰⁰ Zahrádky Žižkov/MČ P3 – vyprávění romských pamětníků: O minulosti a současnosti jinak

17⁰⁰ Dům národnostních menšin – vernisáž výstavy Ivety Horváthové: Dvoji Osobnost

21⁰⁰ Lucerna Music Bar – koncert hip hopu: Roma Sijam/SRB a Cincinnati, UGC, Funky Brothers, Vladimír 518 & Refew & Mike Trafík /CZ

Čtvrtek 28. 5. 2015

14⁰⁰ Na Příkopě – pěvecké a taneční workshopy

16⁰⁰ před kostelem sv. Václava/MČ P5 – vyprávění romských pamětníků: O minulosti a současnosti jinak

19⁰⁰ ROXY – koncert tradiční romské hudby: Tamburitza of Danube/SRB, Flamenco Aire Quintero/ES, Šukar/SI, Romaneno/BG

Pátek 29. 5. 2015

9⁰⁰ Maďarské kulturní středisko – zahájení mezinárodního dvoudenního semináře: Romská kultura v sociálním kontextu

12⁰⁰ Václavské náměstí – defilé účinkujících centrem Prahy

15⁰⁰ park Porthaimka – dětský den: Khamororo

19⁰⁰ ROXY – koncert tradiční romské hudby: Věra Bílá & Kale/CZ, Ilo/RU, Mahala Rai Banda/RO

Sobota 30. 5. 2015

9³⁰ Podnik – taneční soutěž: Street Battle Jam

20⁰⁰ SaSaZu – závěrečný galakonzert: Věra Bílá & Kale/CZ, Tamburitza of Danube/SRB, Flamenco Aire Quintero/ES, Šukar/SI, Romaneno/BG, Ilo/RU, Mahala Rai Banda/RO, host: Jan Bendig/CZ

Během festivalu probíhá: Malá letní škola romské kultury, školení Khamoro sdílí zkušenosti, politický výcvik pro mladé Romy Barvalipe, kytarové workshopy a program pro děti z dětských domovů Khamoro Kher.

Předběžný program festivalu KHAMORO v Plzni 2015

Úterý 26. 5. 2015

16⁰⁰ U Branky – Komunitní program: výtvarné a taneční (tradiční a street dance) workshopy, výroba šperků, vyprávění romských pamětníků: O Minulosti a současnosti jinak, DJ It

Středa 27. 5. 2015

20⁰⁰ Buena Vista Club – koncert gypsy jazzu: Angelo Debarre & Marius Apostol – Gipsy Unity/FR

Čtvrtek 28. 5. 2015

17⁰⁰ náměstí Republiky – open-air performance/živá instalace Zorana Tairoviće/SRB: Dort mandala

19³⁰ nám. Republiky – galakonzert: Věra Bílá a Kale/CZ, Ilo/RU, Mahala Rai Banda/RO

Během festivalu se budou konat přednášky o romských dějinách a jazyce na vybraných školách.

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky